

ارزش و مقام معلم

شرافت و مرتبت معلم زمانی اهمیت دارد که بتواند شان خداوند و پیامبران را در وجود خود محقق سازد و پیوند انسان به هدف متعالی خلقت یعنی عبادت را برقرار سازد. لذا در این تعریف شهید مرتضی مطهری یکی از آن معلمان راستین است که اولاً با نگاه ترکیبی به همه معارف بشری نظر می‌کند و ثانياً تمامی تلاشهای علمی و عملی را مقدمه‌ای برای عبادت می‌داند و در این راه به مرحله سوم دینداری راه می‌یابد و با شهادت، عبادت عملی و علمی خود را کامل می‌سازد. به همین مناسبت روز شهادت این بزرگ مرد فرزانه (۱۴ اردیبهشت) را روز معلم نامیدند.

هنر معلمی:

معلمی شغل و حرفه نیست، بلکه ذوق و هنر توانمندی است معلمی در قرآن به عنوان جلوه‌ای از قدرت لایزال الهی نخست ویژه ذات مقدس خداوند تبارک و تعالی است. در نخستین آیات قرآن که بر قلب مبارک پیغمبر اکرم (ص) نازل شد، به این هنر خداوند اشاره شده است:

اقرا باسم ربك الذي خلق، خلق الانسان من علق، اقرأ وربك الاكرم، الذي علم بالقلم، علم الانسان ما لم يعلم. (علق: ۱-۵)
(۵) بخوان به نام پروردگارت که جهانیان را آفرید. انسان را از خون بسته سرشت بخوان! و پروردگارت کریمترین است همان که آموخت با قلم، آموخت به انسان آنچه را که نمی‌دانست.

در این آیات خداوند، خود را **معلم** می‌خواند و جالب این که معلم بودن خود را بعد از آفرینش پیچیده‌ترین و بهترین شاهکار خلقت، یعنی انسان آورده است. مقام معلم بودن خدا، بعد از آفرینش قرارداد. نوعی انسانی را که هیچ نمی‌دانست، به وسیله قلم آموزش داد که این از اوج خلاقیت و هنر شگفت خداوند در امر آفرینش حکایت دارد:

جو قاف قدرتش دم بر قلم زد هزاران نقش بر لوح عدم زد

از این رو، می‌توان گفت که هنر شگفت معلمی از آن خداوند عالم است.

شهید ثانی رحمت الله درباره هنر معلمی خداوند می‌فرماید:

خداوند از آن جهت به وصف (اکرمیت) و نامحدود بودن کرامتش، توصیف شد که علم و دانش را به بشر ارزانی داشته است. اگر هر مزیت دیگری، جز علم و دانش، معیار فضیلت به شمار می‌رفت، شایسته بود همان مزیت با وصف (اکرمیت) در ضمن این آیات همراه و هم‌پا گردد و آن مزیت به عنوان معیار کرامت نامحدود خداوند به شمار آید. کرامت الهی در این آیات با تعبیر **الاکرام** بیان شده است. چنین تعبیری می‌فهماند که عالی‌ترین نوع کرامت پروردگار نسبت به انسان با والاترین مقام و جایگاه او، یعنی علم و دانش هم‌تراز است.

به همین جهت امام خمینی (ره) می‌فرمود:

معلم اول خدای تبارک و تعالی است به وسیله وحی؛ مردم را دعوت می‌کند به نورانیت؛ دعوت می‌کند به محبت؛ دعوت می‌کند به مراتب کمالی که از برای انسان است.

معلمی برتر از شهادت

حضرت امام جعفر صادق (ع) می فرمایند: ﴿ هنگامی که روز قیامت شود، خداوند تمام انسان ها را جمع می کند و چون ترازوی اعمال نهاده شد و خون شهیدان را با مرکب قلم عالمان و معلمان بسنجند، ارزش مرکب آنان بر خون شهیدان فزونی خواهد داشت. ﴿ این ارزش بدان جهت است که شهیدان در سایه علم و تربیت معلمان و تعلیم شایسته آنان به خدا راه یافته و لیاقت شهادت نصیبشان شده است.

توصیه امام سجاد (ع) به دانش آموزان

امام سجاد (ع) در زمینه حفظ حقوق معلم می فرماید: ﴿ حق معلم بر تو آن است که همواره، با دیده تعظیم و تکریم به او بنگری، مجلس او را گرمی بداری و به سخنانش با دقت گوش دهی، رو به جانب او بنشینی و صدایت را در حضورش بلند نکنی. ﴿

لزوم دلسوزی معلم نسبت به شاگرد

مرحوم شهید ثانی در مورد لزوم دلسوزی معلم نسبت به شاگرد می نویسد: ﴿ معلم باید درباره شاگردان، خواهان اموری باشد که نسبت به آنها، در خود احساس علاقه و دوستی کند. و از هرگونه شر و بدی که برای خویش نمی پسندد برای شاگردانش نیز نپسندد؛ زیرا این گونه دلسوزی و برابر اندیشی نسبت به شاگردان، حاکی از کمال ایمان معلم و حسن رفتار و برادری، نمایانگر روح تعاون و همبستگی معلم نسبت به آنان می باشد. ﴿

حقوق معلم در آینده فرمایشات حضرت سجاد (ع)

حضرت سجاد (ع) در فرمایشات خود سفارش بسیاری در حفظ حقوق معلم از سوی شاگردان دارند و می فرماید: ﴿ حق کسی که عهده دار تعلیم توست آن است که او را بزرگ شماری و مجلس او را سنگین بداری و نیکو به وی گوش فرا دهی و روی خود را بر او کنی و با او بلند سخن نگویی و کسی را که از او چیزی می پرسد تو پاسخ ندهی و بگذاری که خود او پاسخ گو باشد و در مجلس او با هیچ کس به صحبت ننشینی و در محضر او بدگویی از کسی نکنی و اگر از او در نزد تو بدگویی شد از او دفاع کنی و عیب پوشش باشی و فضایل و مناقب او را آشکار کنی و با دشمنش همنشینی نکنی و با دوستش دشمنی نوری؛ پس چون چنین کردی، فرشتگان خدای تعالی به سود تو گواهی خواهند داد که مقصد و مقصود تو از او و فرا گرفتن دانش او فقط برای خدا بوده نه به خاطر مردم. ﴿

معلمی در کلام امام خمینی (ره):

نقش معلم در جامعه، نقش انبیاست؛ انبیا هم معلم بشر هستند. تمام ملت باید معلم باشند؛ فرزندان اسلام تمام افرادش معلم باید باشند و تمام افرادش متعلم.

معلم در سخنان مقام معظم رهبری:

دست توانای معلم است که چشم انداز آینده ما را ترسیم می کند. اگر می بینید که امیرمؤمنان، مولای متقیان علی (ع) می فرماید: ﴿من علمنی حرفاً فقد صیرنی عبداً؛ هر کس چیزی به من بیاموزد، مرا غلام خویش کرده است.﴾ این بیان برای ما درس است تا معلمان، قدر

خود را بدانند و تشخیص دهند که چقدر، وجود آنها در سرنوشت یک ملت مؤثر است.

معلم در کلام استاد مطهری:

معلم باید نیروی فکری متعلم را پرورش دهد و او را به سوی استقلال رهنمون شود. باید قوه ابتکار او را زنده کند؛ یعنی در واقع، کار معلم آتش گیره دادن است. فرق است میان تنوری که شما بخواهید آتش از بیرون بیاورید و در آن بریزید تا آن را داغ کنید و تنوری که در آن هیزم و چوب جمع است و شما فقط آتش گیره از خارج می آورید و آن قدر زیر این چوب ها و هیزم ها قرار می دهید که اینها کم کم مشتعل شود.